

Jonas Paulius antrasis: visa jungiančios asmenybės paslaptis

KUN. KĘSTUTIS TRIMAKAS

Tęsinys iš balandžio 16 d.

Bažnyčios atnaujinimas

Bažnyčios atnaujinimą, pradėtą II Vatikano susirinkime, Jonas Paulius II tęsė toliau. Jis tai vykdė keliais frontais. Nemaža dalimi jis tikėjosi tai atlikti – ar bent pažadinti – lankydamas katalikiškus kraštus. Kiekvienam kraštui jis galėjo pasakyti kažką ypatinga, to krašto žmonėms tame istorijos tarpsnyje. Taip, pavyzdžiui, Lietuvos žmonėms, neseniai išsilaisvusiems iš sovietų valdžios jungo, jis kalbėjo temomis apie reikalą apsisvalyti ir nurodė, ką jie gali rasti katalikų tikėjime ir pačiame Kristuje. Pradiniuose vizituose Lenkijoje jis kvėpė laisvės norą ir atsiremią į katalikų tikėjimą, o vėliau, jau išsilaisvinus, nurodė 10 Dievo įstatymų, kaip įgytą laisvę tinkamai panaudoti.

Dar didesnę pastangos sutelktos apskritai į visos Bažnyčios atnaujinimą. Tam pasitaravo: 1. jo skelbiamos enciklikos ir kiti raštai; 2. bendro pobūdžio planuojami įvykiai ir 3. Bažnyčios struktūroje atskiras sritis stiprinančios pastangos.

Enciklikų tikslas buvo kaip tik šis: atkreipti Bažnyčios dėmesį į svarbią sritį ir sudaryti gaires laikysenai ar veiklai. Dvasiniam atsinaujinimui, ypač tiko teologinės-pastoracinės enciklikos. Popiežius nurodydavo teologinę Tikrovės gelmę: Jėzaus Kristaus tapimas žmogumi (*Redemptor hominis*), Jėzų Kristuje apsiereikšias Dievo Tėvo gailestingumas žmonėms (*Dives in misericordia*), Šventosios Dvasios veikla Bažnyčioje (*Dominum et vivificantem*), šv. Marijos vaidmuo žmonėms (*Redemptoris mater*), Jėzaus veiksmingas pasilikimas Bažnyčioje (*Eucharistia de Ecclesia*).

Planuojami įvykiai. Pamaldumui žadinti popiežius skelbė visuotinai Bažnyčiai taikomus metus, kad jie būtų atitinkamai minimi ir švenčiami: pvz. Šventieji atgailos metai, Marijos metai, Rožinio metai, Eucharistijos metai, o, žinoma, patys svarbiausi buvo Dievo Sūnaus gimimo jubiliejiniai metai (2000) su trijų metų pasiruošimu.

Stiprinamos Bažnyčios struktūros. Omenyje čia turime tas Bažnyčios sritis, kurios buvo reikalingos atitinkamų reformų, pritaikymo šioms laikams, pavyzdžiui: naujas Bažnyčios katekizmas suaugusiems

(1992), naujas Bažnyčios įstatymų kanonas (1983), kunigų tinkamesnis ruošimas seminarijose, katalikų universitetų išlaidų katalikiškais, parapijų dvasinis atnaujinimas ir kt.

Vyskupų kolegiskumas

Praeityje Katalikų Bažnyčia buvo stipriai paveikęs centrinis valdymas, t.y. visa valdymo sistema – pagal anuoetinių monarchinį modelį. Keičiantis laikams, monarchijos buvo pakeistos demokratinėmis respublikomis. Savo Bendriją steigdamas, Jėzus išaukštino apaštalus (vyskupus), o iš jų tarpo išskyrė apaštala Petrą (popiežių). Toks tvarkymas suteikia tam tikro lankstumo: galima turėti monarchinį, bet galima turėti ir kolegiską, daugiau demokratinį. II Vatikano susirinkimas pasisakė gan aiškiai: išlaikant popiežiaus primatą, naudoti – vyskupų kolegiskumą (pasisakoma ir už pasauliečių įnašą). Pats Karolis Wojtyła pasisakė už vyskupų kolegiskumą. Tad gal pati didžiausia kritika jam yra nukreipta į tai, kad jis to didesnio demokratiškumo – ar bent vyskupų kolegiskumo – savo popiežiaus metu pakankamai neįvedė, bet išlaikė centrinę valdžią iš Vatikano visai Bažnyčiai.

Faktai rodo ir viena, ir kita. Popiežius skatino ir su vyskupais įvedė kraštų vyskupų konferencijas, jų sinodus, visos

Tie žmonės, kuriems labiausiai reikia mūsų, iš tikro yra tie, kurių mums labiausiai reikia. Karolis Wojtyła

Bažnyčios sinodus specialiai klausimams. Kiti faktai rodo ir tam tikrą centrinę priežturą: pavyzdžiui, liturgijoje ir teologijoje priežturioje. Klausimas su dėtingesnis, negu paviršius matyti. Tačiau tenka pastebėti, kad kai kurie kraštų vyskupai „atleido vadeles“: teologai skelbė savo asmenines nuomones Bažnyčios vardu, o kai kurie vyskupai tylėjo... Kai kurie vyskupai buvo „užsimerkę“, kai jų vyskupijų seminarijos išleido klaidas dėsantinius dėsytuosius. Tas pats su tariamai „katalikų“ universitetais. Ne visos negeros išvalytos, atstatytos, bet faktai rodo, kad kai kuriems vyskupams trūko ir trūksta atsakingumo. Vyskupo tarnyba Kristui ir žmonėms, o taip pat kolegiskumas reikalauja atsakomybės. Kitai jis veda į tikėjimo išskydimą ir Bažnyčios „sutrūpėjimą“.

Tačiau yra gerų vaisių iš kraštų vyskupų sinodų, iš visos Bažnyčios vyskupų sinodų specialiai klausimams, o kai kada ir nesulaukiama norėtų vaisių, kaip, pavyzdžiui, iš Europos vyskupų, vadinamos „Eurosinodo“ (1991), dėl sunkumų patiems vyskupams iš rytų ir vakarų vieni kitų padėti suprasti.

Motėrų klausimu

Motėrų klausimu popiežius turėjo aiškiai teigiamą nusistatymą, pagrįstą Šventuoju Raš-

tu: atsiremiantį į Jėzaus pagarbą laikyseną jų atžvilgiu ir Dievo sutvėrimu žmogaus, panašaus į save, kaip vyro ir moters. Lygybė, abiejų kilnumas ir viens kito papildymas. Tai jis išdėstė savo apaštališkame laiške motėrims *Mulieris dignitatem* (Motėris kilnumas, 1988). Apaštalo Pauliaus teiginį „Motėrys, būkite klusnūs savo vyrams, lyg kad Viešpaties, nes vyras yra žmogaus galva“ (Ef 5, 22–23) Jonas Paulius II pataisė: tai ne vienpusiškumas, bet abiejų „tarpusavio klusnumas iš pagarbos Kristui“, tarpusavė meilė ir atsidavimas pagal vyrui Jo rodomą pavyzdį, nes „Jis mylėjo ir... atidavė save“ (Ef 5, 26).

1995.06.25 kalboje, nurodęs Jėzaus pagarbą motėrims, kurios pagal to laikotarpio laikyseną buvo tikrai diskriminuojamos, popiežius teigė, kad „šis Viešpaties nusistatymas buvo nuoseklus protestas prieš visą, kas pažeidžia motėris kilnumą. Eidama savo Steigėjo pėdomis, Bažnyčia tampa šios (biblinės) tiesos išitikinusia nešėja. Jei amžiams tekant kai kurio metu jos (Bažnyčios) vaikai kai kada negyveno tuo išitikinimu, tai duoda pagrindo giliam apgailestavimui“.

1995.09.03 kalboje popiežius pasakė: „Šiandien kreipiuosi į

čionių vienybę. Jonas Paulius II toliau dėjo pastangas, kad pradėtas ekumeninis darbas neštų vaisius. Visai krikščionijai ruošiantis paminėti 2000 metų sukaktį, jis skatino katalikų Bažnyčią valyti nuo praeities klaidų, papiktinimų ir kalčių. Kur reikėjo, atsiprašė. Kas rodė norą, su tuo susitikdavo; plėtė pokalbius. Kur tik buvo imanoma, mezgė ryšius – žmogiškus, asmeninius ar net dvasinius, religinius, krikščioniškus.

Liuteronai. Pirmiausia, pradinio reformatoriaus Liutero atžvilgiu, popiežius pripažino Liuterį turėjus „gilų religinį jausmą“ ir kad jo „kvietimas Bažnyčios reformai pradžioje buvo apeliavimas atgailon ir atsinaujinimui“, ir kuri „kai kurie Bažnyčios autoritetai neatsakingai nesiteikė atsiliepti“. Deja, popiežius pripažino, kad vėliau, vedinas aistros, „kritikuodamas katalikų Bažnyčią, Liuteris nuėjo per toli“.

Rodydamas bendrą norą taikytis ir vienytis, popiežius atsilankė liuteronų bažnyčioje Romoje 1983 m., kurioje jis meldėsi Liutero sukurtos maldos žodžiais už Bažnyčios vienybę. Del to ryšiai tarp katalikų ir liuteronų yra tapę nuosirdesni. Teologinėse diskusijose aiškiamasi, ką būtų galima kartu pripažinti tikėjimo dalykuose.

Anglikonai. Su anglikonais randama daugiau panašumų. Tik paskutiniu metu tarp patių anglikonų atsirado tam tikro nesutarimo (pavyzdžiui, homoseksualų vedybų atžvilgiu), taip kad tie nutolimai nuo pagrindinės moralės pasunkina sutartėjimą.

Ortodoksai. Yra įvairių ortodoksų šakų. Sunkiausia yra su Maskvos patriarchu Aleksu. Sovietų vadovai Gorbaciov ir Jelcin kvietė popiežių atsilankyti Rusijoje, bet Maskvos patriarchas statė savotišką, ne-realistą ir neteisėtiną sąlygą: Rusijoje sustabdyti ortodoksų viliojimą, o taip pat jų persekiojimą Ukrainoje. Prez. Putin Jono Pauliaus II nekviėt.

Pasaulinė Bendrijų asambėja paskutiniu metu pakeitė savo veiklos tikslą. Užutoliau ieškojusi krikščionių vienybės, ji pasiskelbė veikianti pasaulio ekologijai pagerinti.

Kitų religijų žmonės

Jonas Paulius II pirmiausia tiltus statė atgauti pasitikėjimą ryšiams su visa žmonija. Pripažindamas Bažnyčios praeities klaidas, jis atsiprašė motėrų už ilgametę jų diskriminaciją, Bažnyčią. Jis rado reikalą motėrų atsiprašyti (ir tai ne vieną kartą), kad praeityje ribotos „kultūros“ paveikiama, net Bažnyčia tinkamai neįvertino motėrų, jų pašaukimo ir įnašo.

Išrinktoji tauta. Popiežius rado bendrą kalbą su žydais. Jis juos pavadino: „mūsų vyresnieji broliai“ (nes jie buvo Dievo išrinktoji tauta). Jis applanke

žydų sinagogą Romoje, o Vatikanui pasisėkė užmegzti diplomatinius ryšius su Izraeliu.

Su musulmonais yra sunkiau užmegzti ryšį, tačiau čia popiežius yra padaręs reikšmingą gestą. Jis yra pirmas popiežius istorijoje, kuris applanke musulmonų mečetę ir kuris kalbėjo didžiulei musulmonų jaunimo miniai.

Su indų vadovais taip pat yra palaikomi ryšiai, tik jie reti ir ne tokie trapūs. Didžiulis religijos vadovų susibūrimas bendram pokalbiui ir bendrai maldai už taiką buvo surengtas popiežiaus iniciatyva Asyžiuje.

Knogos

Kas Karoliui Wojtylai yra asmeniškai savita, tai – jo asmenybė, jo būdo stilius ir jo asmeniškai nesiteikė atsiliepti“. Deja, popiežius pripažino, kad vėliau, vedinas aistros, „kritikuodamas katalikų Bažnyčią, Liuteris nuėjo per toli“.

Jo asmeniui artimos – dvi autobiografinių prisiminimų knygos: *Dovana ir paslaptis* (1996, apie jo kunigystę iki to laiko, kai tampa vyskupu) ir *Kelkime, eime* (2004, apie jo vyskupavimą, iki tampa popiežiumi).

Jo pokalbių (interviu) knygos: *Žengiant per viltingas slenkstis* (1994, atsakant į žurnalisto Vittorio Messorio klausimus) ir *Atmintis ir tapatybė* (2005, kalbant su dviem intelektualais apie XX ir XXI amžių visuomenės reiškinius).

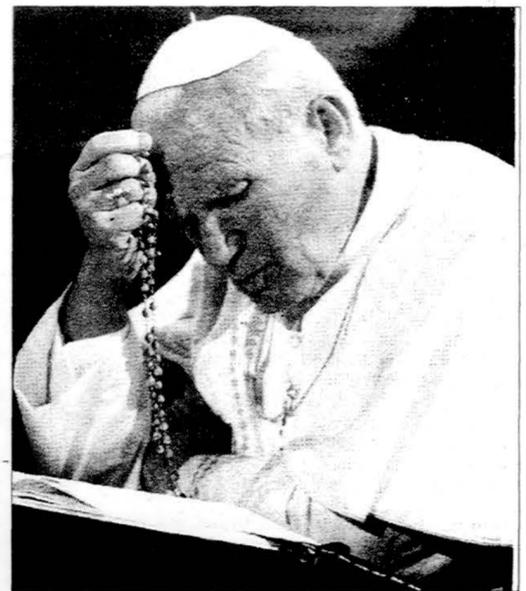
Papildome jo rimtesnių, jau anksčiau paminėtų filosofinių knygų sąrašą (*Meilė ir atsakomybė*, *Asmuo ir veiksmai*) trečia – *Atsinaujinimo šaltiniai* apie II Vatikano susirinkimo nutarimų pritaikymą pastoracijoje. Grynai religinėje knygoje, pavadinimoje *Prieštaravimo ženklas*, yra sutelktos Gavėnios susikauptimo konferencijos, kurias jis skaitė popiežiui Pauliui VI ir Vatikano kurijos nariams 1976 metais.

Prie poezijos pridėdame dar poetinės meditacijos rinkinį *Romos triptika* (2003).

Ypatingą dėmesį dar noriu skirti šiai knygai.

Kūno teologija

1997 m. buvo išspausdinta knyga kiek neįprastu pavadinimu *Kūno teologija*. Tą temą jis buvo vystęs savo 1979–1984 m. bendrą audiencijų 129 kalbose. Jų turinys yra toks. Dievas apreiškė, kad Jis „sutvėrė žmogų pagal savo paveikslą... vyrą ir moterį“ (Pr 1, 27). O per Jėzų Jis apreiškė, kad Jis yra Vienas Trijuose Asmenyse: Gimdantis (Tėvas) dovanoja Save Gimdantįjam (Sūnui), kuris dovanojasi Jį Gimdantįjam, o jų tarpusavė meilė yra Šventoji Dvasia. Šią nuostabią meilės vienybę pavaizduoja žmonės: vyras ir motėris. lyčių jungtimi

Popiežius Jonas Paulius II.

dovanojasi vienas kitam, o jų dovanojimosi vaisius yra kūdikis. Tai „kūno teologija“. Nesistebėtina, kad tai, kas yra taip šventai prasminga, yra taip stipriai žmogaus priešos suvedziotojai atakuojama ir bandoma iškreipti.

Ši tema yra Dievo apreiškimo pagrįsta. Ilgą laiką krikščionijoje vyravo ne ji, bet manichėizmo (pasaulėžiūros, kad materija ir kūnas yra blogi) paveikta nuomonė. Tad ši popiežiaus Jono Pauliaus II „kūno teologija“ yra laikoma krikščioniška lyties „revoliucija“.

Asmenybės paslaptis

Daug su popiežiumi bendraujęs, jo pasirinktas viešųjų kelionių planuotojas, buvęs psichiatras Navarro, atidžiai jį stebėjęs, artimai pažinęs, Joną Paulių II apibūdina kaip abstraktų, racionalų filosofą ir drąsiai jausmingą poetą. Tai dviejų skirtingų tipų retas derinys, intensyviai sveikas ir be jokio psichologinio konflikto.

Nors tik vieną kartą iš arti matęs, iš pagarbos prieš jį suklupęs, bet apie jį skaitęs, gvildenęs jo raštus, šį šventąjį kukliai apibūdinau, kaip pilnatinio žmogaus savybių derinį, kuris pasiima abiejų žmogiškų – vyriško ir motėriško – polių ypatybiomis: motėriško – dėmesio asmenims, jausmams, intucijai; vyriško – dėmesio dalykams ir idėjoms, protinio, logiško tikslingumo ir organizavimo.

Šitame vidiniame derinyje glūdi atsakymas, kodėl jis tapo taip artimas kiekvienam... ir visiems sutiktiems žmonėms. Jis gyveno ir veikė visuotinančiu tikėjimu (pagal J. W. Fowler, tai brandžiausia tikėjimo stadija; plačiau žr. mano knygą *Tikint birsti. II. Asmeninio apsisprendimo psichologija*, p. 56–58, 178–197). Kaip Motina Teresė iš Kalkutos yra žmonių visuotintoja gailestingumo darbais, o Mahatma Gandhi – tiesios jėga (*satyja-agraha*), taip Jonas Paulius II – iš susikaupimo trykstantis solidarumo jėga. Tai jo asmenybės magnetizmo paslaptis.

Pilnutinis žmogus – žmonijos visuotintojas

Yra aiškų ženklų, kad Karolis Wojtyła, vadinamas Jonu Pauliu II, tapo vieno labai retų

asmenų, kuriuos galima laikyti žmonijos visuotintojais. Tokie asmenys, atsižadėję save, atsiduoda aukščiausiai Gėrio Versmei ir tampa jos gyvais irankiais, persiimamais pačia stipriausia jų motyvuojančia vertybe. Jie nepaprastai trūksta, kad toji vertybė, be kurios žmonės skursta kūnu ir/ar dvasia, juos praturtintų. Tad jie ima jos siekti visais įmanomais būdais. Jono Pauliaus II atžvilgiu, tai būtų abstrakti vertybė, bet Asmuo, išitūnijęs – tapęs žmogumi, Dievo Sūnus, kuris, paaukojęs save, siekė ir tebesiekia, kad visi žmonės, skurdūs jų patių ribotame, neišpuoseltame žmogiškume, persiimtų Jo paties nuostabių gyvenimų. Jo pagalba ir taptų kujo panašesni į Jį.

Karolis Wojtyła matė žmonių moralinį ir dvasinį skurdą. Pats išgyveno ateistinio komunizmo sistemos priespaudą, patyrė išdidžių nacių okupaciją, stebėjo nukrikščionėjusius Vakarų pasaulio žemiškų gėrybių ir malonumų medžiotojų skurdėlyną. Sutiko daug pasimetusių, besiblaškantių, nusivylusių žmonių. Jam buvo jų gaila. Savo laiške teologui Henri de Lubec jis buvo užsiminęs apie asmenų „sutrūpėjimą“ ir „dulkes“. Tie žodžiai jam daugiau reikė, negu mes suvokiame. Tačiau prieš tą nužmonėjimą jis dėjo pastangas, kad žmonės persiimtų Kristumui ir taptų į Jį panašūs žmonės. Tai reikė ir persiimti krikščionišku humanizmu, ir kurti gyvybes kultūrą. Visa tai jis brangino ir viso to jis siekė visomis priemonėmis, visais savo talentais, visais keliais – lankydamas šalis, kalbėdamas, įkvėpdamas knygomis ir raštais, poezijos eilėmis ir teatro vaidinimais, filosofinėmis studijomis ir pastoracinėmis enciklikomis.

Popiežius siekė, kad kiekvienas jo sutiktas, jį girdėjęs, su juo kalbėjęs, kartu besimeldęs, tuo pačiu bendru išgyvenimu besidalijęs žmogus būtų paveiktas, – vienaip ar kitaip – per jį patį ar tiesiog Gėrio Versmės palytėjimu, pasivintų jam dovanojamą gėrį, kuriuo dar tampriau jungtųsi su Gėrio Versme, o taip pat ir su kitais aplinkui – su draugais, šeima, visuomene, tauta, Bendrija, su visa žmonija... kaip bręstantis žmogus vardan Sūnaus, jam dovanojančio iš Tevo gautą žmogiškumo gerį.

TURINYS

Popiežiaus asmenybės paslaptis (tęsinys).

Menas iš prigimties yra laisvas.

ALGS suvažiavimas.

Paminėtas rašytojos šimtmetis. Ledai pralaužti. Marc Chagall „Amerikos langai“.

Menas iš prigimties yra laisvas

RICHARDAS ŠILEIKA

Vilniaus „Vartų“ galerijoje veikia meno paroda „Šuolis iš savęs: menininko identitetas“. Apie jos sumanytą, išskirtinumą, dalyvaujančių autorių pastangas ir rezultatus teiraujosi šios parodos kuratorės, menotyryninkės Laimos Kreivytės.

– Prašau, pristatyk savo idėją.

– Svarbiausia idėja buvo pasiūlyti menininkams pabandyti „iššokti“ iš savęs. Nes kiekvienas iš mūsų turime tam tikrus kūrybos bruožus, tam tikrą elgseną, raiškos specifika, temų ratą. Paprastai didesnės grupinės parodos, ypač metinės, būna panašios į muges: susirenka menininkai, atneša, ką turi geriausio. O ar tarp sušuktų darbų yra koks gilesnis ryšys, ar tai kaip nors stimuliuoja meno procesą, nei klausama, nei žinoma. Todėl norėjau pa(s)itikrinti, kiek iš tikrųjų menininkai turi noro ir pasiryžimo priimti tam tikrus iššūkius. Ir mane tiesiog pradiuogino, kad menininkai turi labai daug entuziazmo. Visgi tai buvo vienas iš nedaugelio „Vartų“ projektų, kuriam menininkai darbus darė specialiai, o ne sutempė, ką turėjo. Tą šuolį iš savęs galima buvo suprasti kelias lygmenimis. Viena vertus, tai šuolis iš savo įprastos meninės manieros, iš savo srities, tarkim, iš tapybos ir skulptūrų (nors tokių buvo nedaug). Daugelis vis dėlto pasirinko tam tikro menininko darbą ir jį išvertė į savo kalbą.

– Visgi visi autoriai liko savo kalvėse, tai yra naudojo savo raiškos priemones (Trimakas – fotografija, Kasčiūnaitė – tapyba, Kvašytė – keramika). Ir todėl pirmučiausia „švietė“ jie patys (niekas nesigriebė kirvio ar lituoklio), o jų „reinkarnavimas“ į kitus buvo dažniausiai sužinomas tik per skaičius pavadinimą.

– Iš tikrųjų iššūkių „išeiti iš savęs“ menininkams, aš supratau, yra pats sunkiausias. Nes

kad vienas yra Šiuolaikinio meno centro menininkas, kitas „Vartų“ menininkas, dar kitas „IBID projektu“ menininkas, yra tam tikra prasme neteisingas – nes menas iš prigimties yra ir turi būti laisvas. Ir nuo komercijos, ir nuo tokių žiaurių institucinių priklausomybių. Man buvo įdomu pažiūrėti, kiek galima peržengti tas ribas. Kita vertus, tas menininko identiteto šuolis galėjo būti ir kitas kultūros sritis. Eglė Kuckaitė sudėlioja iš patios pagamintų antspaudų darbą „Valdovų rūmai. II aukšto planas“. Menininkė reaguoja į Vilniuje atsirandančią monstriską betono ir plytų statinį. Juk statomuose (o ne atstatomuose) Valdovų rūmuose nieko autentiško nėra, nes renesansiniai rūmai ir klasicistinė katedra niekada kartu nestovėjo. Ir Kuckaitė pabandė tam mitui suteikti sau įprastą formą: ji kuria antspaudus su žmonių figūrelėmis, iš jų dėlioja Valdovų rūmų planą.

Taigi nors pradžiai buvo sumanyta labiau orientuotis į kito menininko ar jo darbų pasirinkimą, tačiau šuolio amplitudė iš tiesų didesnė. Pavyzdžiui, Alvydas Lukys atkreipė žvilgsnį į menininko, kaip kūrėjo, santykį su meno rinka ir sukūrė asmenines kreditines kortelas su savo darbų nuotraukomis. Identitetas šiais laikais yra daugialypis ir nuolat kintantis, todėl tyrinėti jį tik vienu aspektu būtų skurdinantys apribojimas.

– Iš tikrųjų iššūkių „išeiti iš savęs“ menininkams, aš supratau, yra pats sunkiausias. Nes

Menotyryninkė Laima Kreivytė. Visos nuotraukos Vilmos Šileikienės.

kai kurie, pavyzdžiui, Saulius Vaitiekūnas nuo pat pradžių suprato, kad jis iš savęs neiššoks, kiek ir kaip bebandytų daryti. Vis vien iššūkių tik į save. Todėl jis būtent ir parodijavo tas sifiziskas pastangas, kad bandai šokti, bet niekur negali nuo savęs pabėgti. Aš specialiai nesistengiau reguliuoti menininkų pasirinkimų. Ir man pačiai buvo įdomu išsiaiškinti, koks kultūrinis laukas dabar aktualus Lietuvos menininkams. Tas laukas yra tikras žemėlapis. Nes šiuolaikinis meno kūrinys labai retai būna pats savaime, it daiktas savyje – jame viskas pasideda ir viskas baigiasi. Labai dažnai kūrinys funkcionuoja kaip nuoroda į kitus kontekstus, kalbasi su kitais meno kūriniais. Įdomu, su kuo mūsų menininkai kalbasi šiandien? Paaikškėjo, kad kai kuriems menininkams buvo svarbus plastinis atitikmuo. Kodėl net trys menininkai „naudojo“ Vaitiekūną? Vadinasi, Vaitiekūno riebus potėpių yra giliai įsigrauzę į lietuvišką meno samonę. Kodėl taip yra? Tikriausiai todėl, kad dar palyginti neseniai pradėjom „vartoti“ tą modernistinį meną, nors jis jau tapo kanonu, akademijose dėstomu dalyku. Po visų socialistinių realizmų meno kūrinio materialumas, jo apčiuopiama jėga buvo kaip meno galios išraiška. Turbūt dėl to Vaitiekūnas yra taip giliai įsirežęs, kad jisai maksimaliai sutirštino tą meno medžiagos svarbą. Dabar jau yra svarbesnės idėjos. Bet tam tikrame laikotarpyje meninės raiškos specifiskumas – tapybos tapybiškumas, skulptūros skulptūriškumas – buvo ypatingai reikšmingas. Regis, tie riebus Vaitiekūno potėpių yra lengvai padirbamas parašas. Bet tik iš pirmo žvilgsnio atrodo, kad

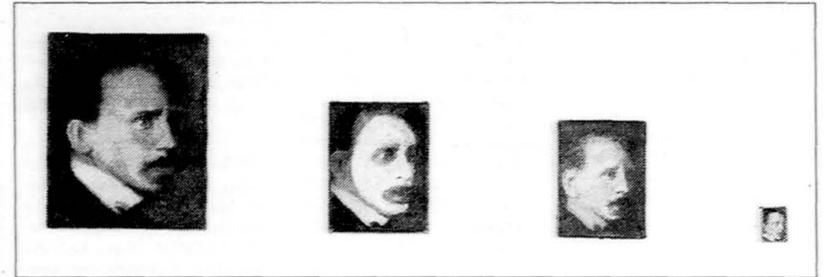
lengvai, o iš tikro ne taip paprasta. Marta Vosyliūtė gliaustu vaitiekūniškai nutepė spintelę, kurią pavertė paveiklo objektu, gyvu natūrmortu, išvedė į kitas dimensijas, padarė daiktą. Analogiškai pasielgė Jurga Jasinskaitė, pasirinkdama Katiūtes mėlynuosius paveiklus. Spintelę ji uždažė lygiai mėlynai, dar pridėjo du raudonus akcentus – obuoliukus.

– Juk šuolis iš savęs gali būti sąmoningas ir nesąmoningas. Parodos autoriai dažniausiai pasirinko sąmoningą žongliravimo kelią. Gal dėl to, kad pačiam šuoliui reikia pasirėmimo kaip iššūkiui...

– Man atrodo abu variantai – ir intuityvus, ir racionalusis – yra vienodai vertingi ir be vieno ar kito menas labai nukenčia. Jeigu kuriam menininkui atėjo išganinga mintis, susidūrus su vienokiu ar kitokiu atveju savo gyvenime, ir jis sugeba kitaip pažvelgti į siulomą temą, tai dar įdomiau. Tačiau šiais laikais autorystė yra labai sąlygiškas dalykas. Jei, tarkim, Sherrie Levine gali paimti ir nufotografuoti kito menininko fotografijas ir pasirašyti Sherrie Levine, tai vadinasi autorystė priversta iki krizinio taško. Man įdomu, kaip vis dėlto menininkai dar sugeba žaisti tame lauke, padaryti tokių netikėtų dalykų. O kvietimas racionaliam šuoliui provokavo ieškoti ginčo ar dialogo partnerio. Man atrodo, ypač pavyko Vilmantui Marcinkevičiui pasirinkusiam stambiaformį italų tapytoją Botero. Vilmantui buvo labai naudinga trumpam išeiti iš savo „laukinės“ ekspresijos. Jis nutapė truputį dailesnį, apvalesnį lietuviškai. Ir kartu su menininko identitetu „apžaidė“ dar ir tautinį identi-

Eimanto Ludavičiūtės ir Jūratės Širvytės darbas „Elenos pagrobimas“.

Patricija Jurkštaitytė. „Pagal M. K. Čiurlionį I, II, III, IV“.

teta. Tai irgi įdomus dalykas. Ar dar galime lietuvių menininkus vadinėti lietuvių menininkais, ar jų darbai yra lietuviški? Ar tas tautiškumas yra tik tai, kad toji Vilmanto nupešta rubilė laiko trispalvė veliavėlė? Ir kodėl darbas pavadinamas Nepriklausomybės diena? Tiesiog todėl, kad Vilmanas jį pabaigė per Kovo 11-ąją, kai patriotinės nuotaikos tvyrojo ore. Tokie atsirandantys daugialypiai žaidimai yra įdomūs.

– Ar ne per sunku menininkui įvykdyti pasiūlytą literatūrinę temą? Juolab, kad pateikė tam tikrą sugestijų ir nuorodų.

– Aš kaip tik nesistengiau apibrėžti nei laiko, nei erdvės ribų, neriboti pasirinkimo. Žaidimas ir buvo transformacijos skatinimas, nors dalyvaujantys menininkai yra produktyvūs ir gana besikeičiantys. Bet yra daug vyresnės kartos menininkų, kurių stilius susiformavo jau senų senovėje ir jie keturiasdešimt metų tapo nedidelės ankstesnių darbų variacijos, iš esmės nesikeičiamos. Tad kaip menininkui pajusti, kada jau pradeda kartotis? Šiuo atveju tai buvo ne bandymas grūsti į svetimą rėmą, bet pasiūlymas keistis.

O parodos tema labiau susijusi ne su literatūra, bet su tikėjimu plačiausia prasme. Buvęs kard. J. Ratzinger apibūdino tikėjimo aktą kaip šuolį virš bedugnės. Tikėjimas nėra savaime duotas dalykas – kad aš tikiu visą gyvenimą, ir man nereikia jokių abejonių. O juk abejonių kyla visiems ir visada. Ir būtų keista, jeigu jų nekiltų. Kiekvieną kartą šoki virš tos bedugnės, tikėdamasis, kad kažkur gali nušokti. Tiesiog darai tai, nes tau atrodo prasminga, nors ir neturėdamas jokių materialinių įrodymų. Bet jeigu tavo abejonės, tavo meno idėjos neaiškiai išsikristalizavę, tai tu jas dar labiau užaštrini, pastatai į kritinę ribą. Todėl ir norėjau kažkokios cheminės reakcijos.

– Prašau pasakyti, kurie parodos darbai Tau, Laima, pačiai, kaip žiūrovei, yra įdomesni ar netikėtesni?

– O ką tartum apie parodos dalyvių darbų socialinį komponentą, kuris nors ir nedominavo, bet aktyviai kritiškai? Turiu omenyje „Cooltūristų“ darbą, „Nac. vyrų premijos“, Eglę Kuckaitę ir jos „Valdovų rūmų parodutuvę“, persikvalifikavo, „šoktelėjo“ į prekybininkus.

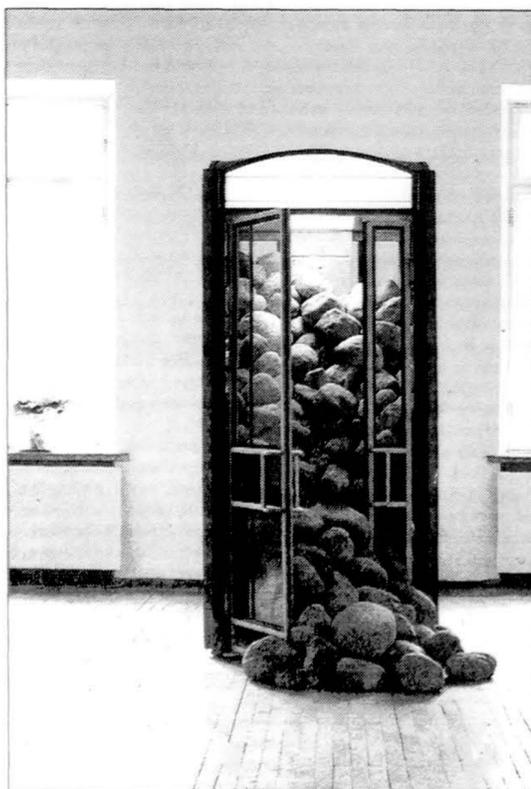
– Ludavičiūtė su Širvyte gal labiausiai išsoko galerijos kontekste, nes daug kas galerijai prikiša tam tikrą komerciškumą. Tačiau toks yra galerijų kelias užsidirbti ir kažkaip atsieti su menininkais, žinoma, jeigu pavyksta parduoti darbų. Todėl galerija negali kaip kokia biudžetinė įstaiga mokėti menininkams honorarų. Tą galerijos komerciškumo aspektą Ludavičiūtė su Širvyte ir išnaudojo. Bet žvelgdami plačiau, regime, kad dėvėti drabužiai daugybę kartų buvo vienas naudoti – Deimantas Narkevičius iš jų buvo padaręs futbolo kamuolį. Tais drabužiais buvo apjuostos namo priešais prezidentūrą kolonos (Paul Rotgers). Tad dėvėti drabužiai jau yra vos ne atskiras žanras. Tu gali su jais daryti ką tinkamą.

– O ką tartum apie parodos dalyvių darbų socialinį komponentą, kuris nors ir nedominavo, bet aktyviai kritiškai? Turiu omenyje „Cooltūristų“ darbą, „Nac. vyrų premijos“, Eglę Kuckaitę ir jos „Valdovų rūmų parodutuvę“, persikvalifikavo, „šoktelėjo“ į prekybininkus.

– Prašau pasakyti, kurie parodos darbai Tau, Laima, pačiai, kaip žiūrovei, yra įdomesni ar netikėtesni?

– Į visus darbus stengiausi įsijausti. Man visada įdomu, kad žmonės geba taip drąsiai eiti iš to, ką jie yra darę. Ir tai nepriklauso nei nuo amžiaus, nei nuo lyties. Pavyzdžiui, Marija Teresė Rozanskaitė labai savitai perteikė Rembrandt „Sūnaus paklydimo sugrįžimo“ motyvą. Išlaikydama paveiklo kompoziciją, bet darydama dukrą paklydėle, vietoj galingos tėvo figūros pasilė šešėlį. Vadinasi, tą tėvo galią reprezentuoja ne kažkas konkretaus, o jau visiškai abstraktus, efemeriskas dalykas. Tai man pasirodė stipru.

Taip pat įdomu, kad atsirado visiškai anoniminės merginų grupuotė „Cooltūristės“ (pagal „Guerrilla Girls“), kuri sugalvojo pasiūlyti, kas vyksta Lietuvoje kultūroje. Tai, kad Lietuvoje atsiranda aktyvistinis menas, yra naujas dalykas. Ir kad aktyvistinis menas startuoja ne Šiuolaikinio meno centre, o Vartų galerijoje savotiškai rodo, kad žmonės geba taip drąsiai eiti iš to, ką jie yra darę. Ir tai nepriklauso nei nuo amžiaus, nei nuo lyties. Pavyzdžiui, Marija Teresė Rozanskaitė labai savitai perteikė Rembrandt „Sūnaus paklydimo sugrįžimo“ motyvą. Išlaikydama paveiklo kompoziciją, bet darydama dukrą paklydėle, vietoj galingos tėvo figūros pasilė šešėlį. Vadinasi, tą tėvo galią reprezentuoja ne kažkas konkretaus, o jau visiškai abstraktus, efemeriskas dalykas. Tai man pasirodė stipru.

Saulius Vaitiekūnas. „Žinia“.

NACIONALINĖS VYRŲ PREMIJOS

Lietuvos nacionalinės kultūros ir meno premijos teikiamos nuo 1989 metų.

1989, 1991, 1992, 1994, 1995, 2002 premija nepaskirta nė vienai menininkui.

1990, 1993, 1996, 1998, 2001, 2003 premija paskirta vienai menininkui.

Netikėtinas stebuklas (vyko 2000-aisiais): premija paskirta net trims menininkams (turbūt įkvėpė trys tūkstantmečio nuliai).

Per 16 metų pagerbtos tik trys dailininkės:

keramikė, tapytoja ir scenografė.

Iš viso apdovanoti 127 menininkai: 110 vyrų ir 17 moterų.

Moterys, jei norite gauti nac. premiją, stenkitės,

kad jūsų menas būtų malonus akiai.

LIETUVOS MENAS - VYRŲ REIKALAS!

Uf. (vairuoti) menai: COOLTURISTES@paktel.lt@nolmz.com

Anoniminės grupuotės Cooltūristės darbas „Nac. vyrų premijos“.

Lietuvos ir Amerikos lietuviai gydytojai bendradarbiaus

VITALIJA PULOKIENĖ

Istorinis suvažiavimas

Amerikos lietuvių gydytojų sąjunga šiemet organizavo metinį suvažiavimą. Kaip sakė vienas iš ALGS vadovų – neeilinį istorinį!

Kuo gi jis ypatingas? Paklausėme Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos (ALGS) pirminko dr. Arvydo Vanagūno.

– Šis suvažiavimas – naujas žingsnis tarpusavio bendradarbiavimo link. Norėtume dalytis žiniomis, medicinos mokslų pasiekimais ir naujovėmis tarpusavyje.

– Kaip tai įmanoma padaryti?

– Pirmiausia keičiantis informacija mediciniuose žurnaluose. Lietuvos medikai leidžia dvisavaitinį Lietuvos gydytojų informacinį laikraštį *Gydytojų žinios*, daugiau skirtą infor-

tarų ar Vyriausybės, bet viso pasaulio akiratyje.

LGS prezidento L. Labanausko komentaras

Tešiant šią temą, teko paklausti paties dr. Liutauras Labanausko nuomonės apie padėtį medicinos darbuotojų tarpe.

– Gerbiamas daktare, kas vis dėlto vyksta šiuo metu Lietuvoje?

– Pastarųjų metų įvykiai, susiję su šalies gydytojų kova už socialines garantijas – atlyginimų padidinimą ir visos sveikatos apsaugos finansinės padėties pagerinimą. Medikų padėtis šalyje neatitinka Konstitucijos 48 straipsnio, kuris skelbia, kad turi būti teisingas apmokejimas už sunkų ir atsakingą darbą. Jei palygintume teisiniu ieškiniu, kuriuos pacientai kelia savo gydytojams, išsigaistume: per pastaruosius kelis metus skaičius padidėjo dešimtį kartų! Teko daryti išvadas.

– Kokie konkretūs reikalavimai?

– Pagrindinis medikų reikalavimas – pakelti atlyginimus 50 procentų. Jeigu atlyginimai nuo gegužės mėnesio 1 d. nebus pakelti, gegužės 17 d. įvyks visuotinis medicinos darbuotojų streikas.

Autorės pastaba:

Gydytojų žinios rašoma: „Lietuvos gydytojų sąjunga ir Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinė sąjunga išnaudojo visas kolektyvinių ginčų taikinimo procedūras (iškelė reikalavimus, kreipėsi į Sveikatos apsaugos ministeriją su prašymu sudaryti taikinimo komisiją), tačiau visos profesinių sąjungų pastangos išspręsti ginčą taikiai buvo ignoruojamos. Todėl, galima teigti, jog kolektyvinis ginčas nebuvo išspręstas ir atsirado teisinis pagrindas skelbti streiką siekiant darbo užmokesčio padidinimo sveikatos priežiūros įstaigų darbuotojams“.

– Ar nenuketės nuo to ligučiai?

– Pirmiausia, jeigu streikas bus, jo apimtį nustatys vadinamoji trišalė taryba. Ji yra sudaryta iš Vyriausybės, LGS ir LSADP, kurios nustatys, kokia pagalba bus teikiama. Lie-

tuovis, atvykimu, planavo jiems apžvalginės kelionės po Čikagą, paaukėjo daug laiko ir pastangų, kad svečiai jaustųsi laukiami ir puikiai praleistų laiką. Dr. Daina Variakojis pasirūpino renginio vieta (suvažiavimas vyko Willowbrook Ballroom, Willow Springs priemiestyje, IL). Dr. Paulius Slavenas rūpinosi reklama ir visų dalyvių pakvietimu (šiais metais dalyvavo rekordinis gydytojų skaičius). Skirmantė Miglinienė ir prof. Jonas Rackauskas (LTSC) suteikė daug pagalbą, organizuojant svečių priėmimą Willowbrook. Dr. Tomas Mackevičius pasirūpino muzika ir padėjo kompiuterinės informacijos srityje. Dr. Elona Ščiupokienė suprojektavo ir pasirūpino ALGS ženklelių gamyba. Kaip sakė viena iš organizacinio komiteto narių, dr. Rasa Kazlauskaitė: „Pavykęs renginys – tai kolektyvinės organizacijos paseka“.

– Ar visi medicinos darbuotojai vieningai pritarė streikui?

– Su Lietuvos gydytojų sąjunga solidari yra Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinė sąjunga. Kreipimėsi pasirašė net 22 organizacijos, apimančios ne tik gydytojus, bet ir seses, priežiūros darbuotojus, bei aptarnaujantį personalą. Taip pat smulkesnės specialybines draugijas (chirurgų, pediatrių ir t.t.)

– Kokios Jūsų prognozės: kiek ilgai gali užtrukti streikas, o gal Sveikatos apsaugos ministerija suras lėšų?

– Balandžio 2 d. buvo pasukinis mūsų dviejų sąjungų posėdis, kur nuspręsta taip: streikas prasidės ir tęsis tol, kol bus patenkinti reikalavimai.

– Lietuvos spaudoje teko skaityti, kad kelios privačios klinikos žada dirbti visu greičiu.

– Tai dezinformacija. Na, o jei taip atsitiktų, mes skelbtume juos streiklaužiais. Streikas yra visuotinis, todėl, visame pasaulyje yra tokia taisyklė, jei Vyriausybė nesuositvarko su kažkokia socialine grupe, šiuo atveju medikais, tai sprendžiamas klausimas, ar tokia Vyriausybė gali valdyti šalį.

– Kodėl, Gerbiamas daktare, skiriasi „Sodros“ pateiktami duomenys apie darbo užmokesčių, nuo pačių medikų pateiktų skaičių?

– Tai dar vienas „triukas“. Viename laikraštyje buvo išspausdintas A. Brazausko pasisakymas šiuo klausimu, tačiau, prieš dvi dienas *Valstybės žiniose* buvo spausdinama paties premjero ataskaita apie 2004 metus, kur aiškiai nurodyti vidurkiai, apie kuriuos mes šnekam. Nors straipsnyje matome, kad premjeras nurodo vidurkius didesnius, neatitinkančius realybės, taip patatydamas į keblią padėtį daugybę žmonių.

Suvažiavimo organizatoriai

Grįžkime prie suvažiavimo. Pobūvio organizacinis komitetas dėjo tikrai daug pastangų,

labai rūpi, kaip gydysis Lietuvoje nepasiturintys žmonės. Sergant labai sunku būti pasiturinčiu. Be to, sveikatos gydymas daug kainuoja. Mano nuomone – prie derybų stalo turi būti trikampis: gydytojai ir medicinos darbuotojai, Vyriausybė bei ligonių teisių gynimo asociacija. Kol kas ligonių teisių Lietuvoje dar niekas negina, o tokia asociacija neegzistuoja.

ALGS – nori bendradarbiauti

Dr. Rasa Kazlauskaitė taip pat papasakojo apie Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos (ALGS) tikslus, planuojant šį suvažiavimą.

– Gerbiama Rasa, kokie yra ALGS ir LGS bendri tikslai?

Dr. Rasa Kazlauskaitė pristato prelegentus.

– ALGS ir LGS organizacijos skiriasi, skiriasi taip pat ir tikslai. Mūsų (ALGS) tikslas – kolegų bendradarbiavimas, keitimasis informacija. JAV visi gydytojai dalyvauja profesinėse organizacijose, kurios veikia kaip politinės jėgos, profesinio tobulinimosi organizacijos. Taigi, LGS Lietuvoje yra politinė-profesinė organizacija. Mes norėtume, kad kolegos JAV sužinotų apie LGS, gal net norėtų tapti LGS nariais. Tai būtų naudinga profesiniam bendradarbiavimui ir medicinos mokslui.

– Ar ALGS pritaria LGS planuojamam medicinos darbuotojų streikui?

– ALGS neturi politinės pozicijos Lietuvos gydytojų streiko klausimu. JAV gydytojai neturi teisės streikuoti – privati sistema veikia rinkos dėsniais. Netgi Cook County ligoninėje, kurioje dirbu yra daugiau socialinės medicinos sistema, kur gydytojai yra darbuotojai, o ne verslininkai. Taigi, čia nebuvo leista suformuoti profsąjungos, tai reiškia, kad Cook County ligoninėje visi, nuo šlavėjo iki seselės, turi savo profesines sąjungas ir gali streikuoti, o gydytojai – ne. Gydytojų streiko koncepcija Amerikos gydytojams nėra pažastamas reikalas. Aš manau, kad dauguma ALGS narių pritaria, jog sveikatos apsaugos aptarnavimas Lietuvoje turi keistis, konstruktyvių pokyčių reikia. Man asmeniškai

Gydytojų suvažiavimo dalyviai. Iš kairės: ALGS prezidentas dr. Arvydas Vanagūnas, reumatologas iš Madison, WI, dr. Jonas Juozevičius, dr. Loretta Leščinskienė, dr. Sigita Plioplienė ir LGS prezidentas dr. Liutauras Labanauskas.

– Šis istorinis susitikimas padės susipažinti organizacijoms tarpusavyje. ALGS savo tinklalapio svetainėje pateiks nuorodas į Lietuvos gydytojų sąjungos tinklalapį. LGS prezidentas dr. Liutauras Labanauskas minėjo, jog aptars lietuvių gydytojų užsienyje narystės LGS sąlygas. Tą informaciją atsiųs mums ir mes informuosime savo narius, kaip jie galėtų tapti LGS nariais. Planuojamas bendradarbiavimas spaudoje. O ateityje, manau, bus dar daugiau minčių – priklausys nuo ALGS narių susidomėjimo.

– Kokių būdu vyks informacijos kaita ir bendradarbiavimas?

– Šis istorinis susitikimas padės susipažinti organizacijoms tarpusavyje. ALGS savo tinklalapio svetainėje pateiks nuorodas į Lietuvos gydytojų sąjungos tinklalapį. LGS prezidentas dr. Liutauras Labanauskas minėjo, jog aptars lietuvių gydytojų užsienyje narystės LGS sąlygas. Tą informaciją atsiųs mums ir mes informuosime savo narius, kaip jie galėtų tapti LGS nariais. Planuojamas bendradarbiavimas spaudoje. O ateityje, manau, bus dar daugiau minčių – priklausys nuo ALGS narių susidomėjimo.

Suvažiavimo prelegentai

Medicinos darbuotojai, dirbantys Amerikoje, o taip pat nemaža dalis atvykusių iš Lietuvos medikų, rinkosi į pobūvį. 5 v.p.p vyko registracija, pabendraavimas prie kokteilių, bei progą susipažinti su atvykusiais iš Lietuvos svečiais.

Programą pradėjo Amerikos lietuvių gydytojų sąjungos prezidentas prof. Arvydas Vanagūnas. Dr. Rasa Kazlauskaitė pristatė prelegentus ir pasiūlė visiems norintiems pasisakyti Nuomonių ir atsiliepimų knygoje.

Pirmoji suvažiavimo dalis vadinosi „Medicinos pulsas“. Prelegentai – dr. Mindaugas Vygantas, dr. Edis Razma, dr. Rimas Gilvydis bei dr. Vytas Saulis – skaitė pranešimus, labai vaizdžiai juos papildydami skaidrėmis.

Dr. Mindaugas Vyganto pranešimo tema: „Senatvinė gelta nosies dėmės degeneracija ir pirmieji kliniški efektyvus Pegaptonib/Macugen gydymo būdai“.

Dr. Rimas Gilvydis pasakojo apie naujus pasiekimus neuro-radiologijoje bei „Hyperacute Stroke“.

ALGS suvažiavime matėme ir buv. Lietuvių fondo Tarybos pirmininką dr. Antaną Razmą. Visos nuotraukos Vitalijos Pulokienės.

padeda pacientams; koks anemijos lygis reikalauja transfuzijos; ar tai kenksminga žmogaus sveikatai; kokios dabartinės taisyklės, nurodantios transfuzijos naudojimą asmens gydyme.

Prelegentas dr. Vytas Saulis, dirbantis Hinsdale ligoninėje, pasakojo apie naują „skenerių“ erą. Tai nauji „skeneriai“, kurie padaro nepaprastai tobulas nuotraukas, padedančias kardiologijoje.

Po pranešimų prelegentai atsakė į daugybę iškilusių klausimų.

Antroji suvažiavimo dalis – prelegentų iš Lietuvos išsamus pasakojimas tema: „Lietuvos gydytojų sąjungos veikla po organizacijos atkūrimo 1989 metais“. Pranešimą skaitė prelegentai dr. Liutauras Labanauskas ir dr. Loretta Leščinskienė.

Trumpa LGS istorija

Po Pirmojo pasaulinio karo Nepriklausomoje Lietuvoje Sveikatos departamente buvo įrengti tik 148 laisvai praktikuojantys ir 68 karo gydytojai. Kartu į Lietuvą iš įvairių Rusijos bei užsienio valstybių skubėjo lietuviai gydytojai, negalėję dėl vieno ar kito priežasčių dirbti savo tėvynėje. Medikai įsitraukė į aktualių sveikatos apsaugos problemų sprendimą bei savo profesinių reikalų tvarkymą. Tačiau, norint ką nors organizuoti, pirmiausia reikėjo susiburti ir šį susibūrimą teisiškai įteisinti. 1919 m. gegužės 2 d. įsikūrė Kauno medicinos draugija (KMD), suvaidinusi lemiamą vaidmenį, organizuojant Aukštųjų kursų medicinos skyrių, įsteigiant ir leidžiant mokslinį medicinos žurnalą *Medicina*, rengiant Lietuvos gydytojų suvažiavimus, įkuriant Lietuvos gydytojų

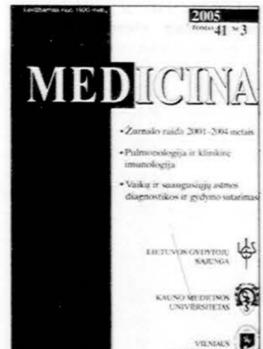
sąjungą. KMD įsteigimo iniciatoriai buvo gydytojai Motiejus Nasvytis ir Juozas Žemgulis. Kauno medikų pavyzdžiui netrukus pasekė ir kitų Lietuvos miestų gydytojai, buvo įkurtos Kėdainių, Panevėžio, Šiaulių bei Ukmergės gydytojų draugijos. 1939 m. IX Lietuvos gydytojų draugijų sąjungos atstovų suvažiavime dalyvavo net 11 draugijų iš įvairių Lietuvos miestų.

Pirmasis Lietuvos gydytojų suvažiavimas įvyko 1927 m. rugsėjo 29 d. Kauno rotušės saleje. Jame dalyvavo 201 gydytojų. 30 proc. suvažiavimo dalyvių buvo KMD nariai, jie ir davė suvažiavimui pagrindinę kryptį bei perskaitė absoliučią pranešimų daugumą.

Baigęs pasakojimą dr. Liutauras Labanauskas taip pat mielai atsakė į klausimus apie Lietuvos gydytojų padėtį, darbo uždabį, minejo skaičius ir faktus. Vienas labiausiai domusių klausimų, kuriuos uždavė jauni gydytojai, matyt, neseniai atvykę iš Lietuvos – gydytojų emigracija. Prelegentas pasakojo, kad iš tiesų didelė dalis baigusiu studentų stengiasi išvažiuoti praktikuoti į kitas valstybes Europoje ir Ameriką. Ar jie sugrįžta? Gydytojas atsakė trumpai: neteko girdėti tokių atvejų! Tačiau svarbiausia, kad išvyksta 10–15 metų darbo stažą turintys gydytojai. Tai, prelegento nuomone, jau problema. Kiek suglumę ir labai nustebę, Amerikos medikai bandė suvokti, kaip gydytojai gali uždirbti vidutiškai 400 dol. per mėnesį. Tai atrodo nerealu. Būtent todėl Lietuvos medikai ir stengiasi atkreipti į save dėmesį. Mat pagalba žmonėms ir sveikata – brangiausias turtas!

muoti gydytojus, bei išsamų medicinos žurnalą *Medicina*,

kur spausdinami apžvalginiai straipsniai, klinikiniai tyrimai, eksperimentiniai tyrimai, medicinos istorija ir raida bei metodinės rekomendacijos. Mes, Amerikos lietuviai gydytojai, taip

pat leidžiame žurnalą *Medicina*. Bendradarbiaujant redakcijiems kolektyvams, galime keistis informacija ir žiniomis.

– Ar tam tikslui pasivietėte LGS pirmininką dr. Liutaurą Labanauską ir dr. Loretą Leščinskienę?

– Mūsų tikslas plačiau supažindinti Amerikoje praktikuojančius gydytojus su Lietuvos gydytojų darbo ir gyvenimo aktualijomis. Norėjome daugiau išgirsti apie Lietuvos gydytojų sąjungos veiklą po organizacijos atkūrimo 1989 metais. Žinoma, dabartinės medikų problemoms mums irgi labai svarbios. Jos yra ne tik Lietuvos parlamen-

Lietuvos gydytojų sąjunga
Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinė sąjunga

REIKALAVIMAS

Dėl sveikatos priežiūros finansavimo ir sveikatos priežiūros darbuotojų atlyginimo padidinimo

2005 m. balandžio 2 d.

2005 m. sausio 27 d. Lietuvos gydytojų sąjungos ir Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinės sąjungos iškelė reikalavimus patenkinti tik 6 dalies LR Ministro Pirmininko potvarkiu sudaryta darbo grupe padarė išvadą ir teikė Vyriausybei siūlymus dėl mūsų iškelto reikalavimo. Surastas kompromisas dėl 1, 2 ir 4 punktų, tačiau svarbiausio 3-ojo punkto reikalavimų išspręsti nepavyko, todėl tikslinga ir toliau kelti šį svarbų reikalavimą dėl darbo užmokesčio didinimo.

Darbo užmokesčių kelti pagal pateiktą grafiką:

- 2005 m. darbo užmokesčių asmenis sveikatos priežiūros darbuotojams pakelti 50%, tai leistų pasiekti šalies darbo užmokesčio vidurkį, t. y. papildomai skirti 100 mln. Lt prie jau numatytą PSDF biudžete 167 mln. Lt.
- 2006 m. darbo užmokesčių asmenis sveikatos priežiūros darbuotojams pakelti 30% ir papildomai skirti 154 mln. Lt prie jau numatytą PSDF biudžete 200 mln. Lt.

Medikų organizacijos prašo skubiai nagrinėti pateiktus reikalavimus, kadangi 2005 m. balandžio 2 d. Lietuvos gydytojų sąjunga ir Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinė sąjunga priėmė sprendimą dėl visuotinio sveikatos priežiūros darbuotojų streiko skelbimo Lietuvos įstatymų nustatyta tvarka.

Lietuvos sveikatos apsaugos darbuotojų profesinės sąjungos pirmininkė *Aldona Baublytė*

Lietuvos gydytojų sąjungos prezidentas *Liutauras Labanauskas*

tuvos įstatymai draudžia ne-teikti butinosios ir pirmosios pagalbos, tai reiškia, kad turės dirbti priėmimo kambariai, rea-

bei paruošiamojo darbo. Dr. Renata Stanišienė buvo šio renginio mecenatė. Dr. Sigita Plioplienė rūpinosi svečių pakvie-

Paminėtas rašytojos šimtmetis

PRANAS VISVYDAS

Petronėlė Orintaitė (1905–1999) Los Angeles mieste išgyveno 40 metų. Avenel gatvėje, netoli nuo B. Brazdžionio India gatvės. Ne prabangiame, bet tapybiškame Silver Lake rajone. Aplinkui kalvų, pašlaičių, augmenijos vaizdai džiugina žvilgsnį. Pėstute pasiekiami Šv. Kazimiero bažnyčia ir įvairios parduotuvės.

Balandžio 10 d., sekmadienį, popiet, parapijos salėje įvyko rašytojos šimtmečio minėjimas. Gimė Liepalotų kaime, Šakių apskrityje. Mirė Los Angeles. Palaidota Kudirkos Naumiestyje. Pastaruoju metu Lietuvoje pagyvėjo susidomėjimas jos raštais, itin beletristinėm apybraižom apie Salomėją Nerį knygoje *Ką laumės lėmė ir Liepalotų medynuose*. Abi jas gi jungė glaudi pažintis, studijos Kauno universitete, mokytojavimas, pasišventimas literatūrai.

Kartais pati minėjimo sandara suteikia žodiniam turiniui pagrindinį voltažą. Ginkdie nesakau, kad Orintaitės kūrybos tekstai savyje neturi pakankami energijos. Turi – kad ir jos širdimi rašyta romantiška lyrika. O prozoje – judrus ir linksmas pirmosios nepriklausomybės laikotarpio Lietuvos žmonių pavaizdavimas. Čia lietuvių kalba šviti sintaksės sklandumu ir daugybe retų, taiklių žodžių. Gyvastinga rašytoja.

Tie privalumai yra duona minėjimo skaitovams. Tačiau auditorijai, su įvairiomis girdėjimo galimybėmis, reikia ir reginio. Bent minimalaus teatro. Reikia gerokai dekonstruoti tai, ką mes nuolat kartojame scenoje – prie mikrofono, o kartais ir be jo, išėję monotoniškai

Rašytoja Petronėlė Orintaitė.

skaitome. O būna, kad gale salės nieko negirdi.

Ši syki to nebuvo. Rengėjai – ART ir Janutų šeima – iš pagrindų pakeitė renginio formatą. Kazys Januta–Orintaitės vyras, o ART, spėju, yra Amando Ragauskio teatras. Taigi, dalykas tapo teatralizuotas. Eiga nuo scenos nukelta į salės vidurį. Ant pakylės – staliukas su rašomąja mašinėle. Prie jos sėdėjo Veronika Ragauskienė. Priekyje suolas. Aplinkui sėdintys ar stovintys skaitovai, laukiantys savo eilės. Žinoma, statiškas vaizdas. Čia pat klausytojų eilės. Jų ir atlikėjų artumas tiesiog sujungė visus į

vieną kamerinį literatūros išgyvenimą.

Už pakylės nuo lubų karojo keliaspalvės skraistės. Šalia jų milžiniškas jaunos, gražios rašytojos portretas. Dailininko Sigitto Šniro sumanymas. Pradžioje ant sienos buvo rodomas padidintas video – senatvė nuostabi žvali rašytoja zana-ykiškai pasakoja, labai skubėdama. Kai ką supratau, kai ko ne. Po to, berods, birbynės melodijai tylenant, suėję susidėstė skaitovai – tie patys, kurie pernai La Crescente mieste, CA, tauriai paminėjo Salomėjos Neries gimimo šimtmetį.

Kazio Janutos dėka, apsirū-

pinę P. Orintaitės knygomis, visi buvo tinkamai pasiruošę. Pasivadudamas programos lapu, vardinu pavardes ir skaitomus tekstus. Pirmiausia Amandas Ragauskas trumpai apžvelgė Petronėlės Orintaitės gyvenimą ir kūrybą. Tada eilėraščius iš rinkinio *Pro mėlyną skliautą* paskaitė Edita Kliučinskaitė ir Laima Gajauskienė. Skirtingas balsų skardumas ir skirtingas išjautimas. Edita – aktorė. Laima – „Retro“ šokėja.

Orintaitės vėlyviausių dienoraščių skaitymas patikėtas prie mašinelės sėdėjusiai Veronikai Ragauskieni. Ji yra patyrusi LA dramos sambūrio aktorė, tad pageidavau stipresnės raiškos. Esu skaitęs Orintaitės tik tai, kas buvo išleista išėjimoje. Dabar, išklausęs aktorės Dainos Kamarauskaitės vaizdžiai interpretuojamų ištraukų iš romanų *Paslėpta žaizda* ir *Daubiškės inteligentai*, bandysiu ir su tomis knygomis susipažinti. Tolygiai išraiškiai nuskambėjo ir Haroldo Mockaus skaitomi rašytojos vaikystės prisiminimai.

Auditorija viską priėmė su pasitenkinimu. Plojo kuo šilčiausiai. Pabaigoje mieliai išklause veterano režisierius Petro Maželio pasakojimo, kaip jis Clevelande pastatė Balės Voveraitės (Orintaitės) pjesę „Žirgonė ir Gailė“ ir kaip ja žavėjosi vaikai. Taip pat senjoro lazdele prie pakylės priėjo Kazys Januta. Sujaudintas minėjimo sėkmės, dėkojo taip originaliai renginį surežisavusiam A. Ragauskui ir „Retro“ grupės skaitovams.

Į minėjimą iš San Francisko su visa šeima buvo atvykęs P. Orintaitės sūnus inžinierius Donatas Januta.

Dangiškos spalvos Amerikos vizija

MONIKA BONČKUTĖ

Įėjus pro pagrindines Art Institute of Chicago duris, pasukau į blausiai apšviestą koridorių žemutiniame aukšte. Jame aplinkui buvo išdėstyti įvairiausi karo įrankiai – šautuvai, pistoletai, senovinės timpos, kardai, ietys, viduramžių šarvai. Gūdi kelionė. Šiurpi žmonijos kraujo liejimo istorija. Bet, slenkant koridoriu gilyn pamazėle iš tolo ėmė skliti mėlyna šviesa. Sodri dangiška šviesa, krentanti pro Marc Chagall „Amerikos langus“ („American Windows“).

Gimęs Baltarusijoje, tuometinės Rusų imperijos Vakariame pakrastyje, žydų kilmės dailininkas Marc Chagall iš gimtojo Vitebsko išvyko stu-

dijuoti į Sankt Peterburgą, o vėliau į Paryžių. Ten jis sutiko savo būsimuosius bendraminčius avangardo poetus Blaise Cendrars, Max Jacob, ir Guillaume Apollinaire, taip pat tuomet jaunus dailininkus, vėliau tapusius žymiais: ekspresionistą Chaim Soutine, abstrakcionistą Robert Delaunay, ir kubistus Albert Glerizes, Jean Metzinger, Fernand Leger, and André Lhote. Ši kompanija Marc Chagall stimulavo, padėjo atsiskleisti jo talentui. Pirmieji keturi metai Prancūzijoje kritikų laikomi brandžiausiais jo kūryboje. Nors vaikystės Vitebsko prisiminimai Marc Chagall išliko svarbiausiu kūrybą stimuliuojančiu šaltiniu, ir vėliau dar šešis metus jis kūrė Vitebske bei Maskvoje, pirmaisiais metais Pary-

žiuje jis sukūrė drobes, kurios vėliau nulėmė tai, koku dailininku jis bus likusius 60 metų. Pagaliau jis buvo vienas iš nedaugelio menininkų, dar būdamas gyvas eksponavęs savo drobes Paryžiaus Louvre. Gal todėl daugelio mūsų atmintyje Marc Chagall išlikęs kaip prancūzų menininkas, nors jis gimė ir augo ne taip jau toli nuo Lietuvos.

Per Antrąjį pasaulinį karą, gelbstintis nuo nacių persekiojimo, Marc Chagall pasitraukė į New York. Čia buvo surengtos dvi jo didžiulės parodos – Museum of Modern Art, New York, ir, po kelių mėnesių, Art Institute of Chicago. Amerikos kritikai ir kolekcionieriai turėjo progą iš naujo įvertinti iki tol Amerikoje spektiškai sutiktą jo kūrybą. Po karo grįžęs gyventi į Paryžių, Marc Chagall vėliau ne kartą lankėsi ir kūrė svetinagai jį pasitikusioje Amerikoje.

Marc Chagall fantastiškų gyvūnų, bibliinių pranašų, milžiniškų gėlių puokščių, melancholiškų klounų, skraidančių mylimųjų ir ant stogo griežiančio smuikininko vaizdiniai padarė jį vienu populiariausiu XX amžiaus Prancūzų mokyklos dailininku visame pasaulyje. Sapno turinys, išreikštas sodriomis spalvomis ir lengvu tapyto stiliumi, nors ir atspindėdamas tuometines ekspresionizmo, kubizmo ir net abstrakcionizmo kryptis, vis tik išliko nekintamai individualiu. Nors kritikai kartais skundėsi Marc Chagall kūrybos pa-

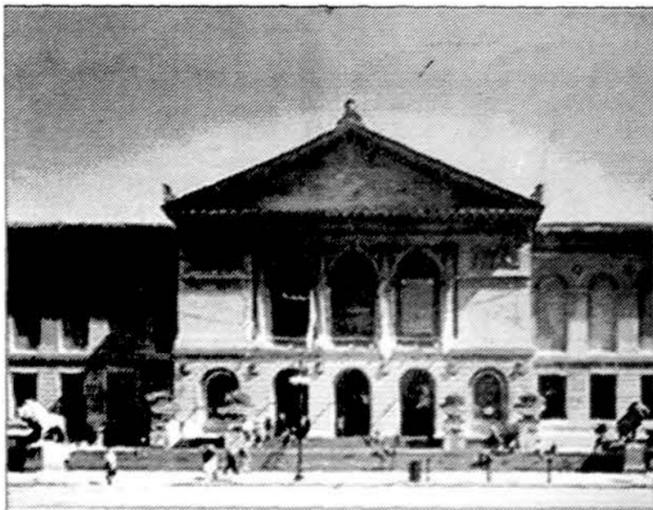
vizija

viršutiniškom nuotaikom, nevienoda kokybe ir pernelyg besikartojančiais motyvais, bet sutarė, jog geriausiuose savo kūriniuose jis pasiekė vaizdinės metaforos lygį, taip retai pasitaikiusį moderniam mene.

Art Institute of Chicago 1977 metais buvo iškilmingai atidengtas jo, trejus metus kurtas, 6 dalių vitražas „Amerikos langai“, skirtas 200 metų JAV jubiliejui. Tai buvo vienas pasukutinių didžiųjų Marc Chagall darbų, kuriuo jis pagerbė Ameriką, kaip laisvės, pagarbos žmogui, kultūrinės ir religinės tolerancijos šalį. Ameriką, kuri jį priėmė karo metu, suteikė jam saugumo jausmą, galimybę kurti.

„Amerikos langai“ – Marc Chagall laisvės vizija. Žvelgiant į juos šiandien, kai Amerikos istoriją kas dieną žymi prieštaringi žygiai Artimuosiuose rytuose, kuriami ir bandomi vis tobulesni ginklai, kurie kažkada papildys kolekciją Art Institute lavoninę primenančiame koridoriuje, turime išdrįsti neužsimerkti.

Art Institute of Chicago, dėl muziejaus naujo dešiniojo sparno statybos, gegužės 2 d. laikinai išmontuos ir perkels į savo dirbtuves Marc Chagall „Amerikos langus“ atnaujinimui. Juos gražinti nuolatinei ekspozicijai tikimasi tik 2009 m. pavasarį. Taigi kuriam laikui atsisveikinti su jais liko tik kelios savaitės.

Art Institute pastatas, Chicago, Illinois.

„Sodžius“ iš West Hartford, CT (vad. Raimonda Jalinskienė), ruošiasi dalyvauti VIII Dainų šventėje.

Ledai pralaužti

NIJOLĖ BENOTIENĖ

Valio, ledai pralaužti ir pirmasis vienetas, užsiregistravęs ir atsiliepęs į VIII Dainų šventės šūkį: „Atsiliepk daina“, yra grupė „Sodžius“ iš West Hartford, Connecticut valstijos, kurios vadovė Raimonda Jalinskienė rašo: „Labai smagu, kad mes užsiregistravome pirmieji, bet tuo pačiu ir šiek tiek gaila, kad niekas neskuba. Mūsų grupės dalyviai su didžiausiu nekantrumu laukia artėjančios šventės. Bus malonu su visais susipažinti ir drauge padainuoti“.

Galiu pradžiuginti, kad iki balandžio 1 dienos jau 12 chorų yra užsiregistravę į Dainų šventę, kas labai džiugina rengėjus, duoda daugiau jėgų toliau dirbti šventės ruošos darbą. Vieni chorų vadovai registruojasi per internetinę svetainę www.dainusvente.org, kiti siunčia registracijos anketas paštu. Visi būdai yra priimtini ir visos registracijos pasiekia meno vadovę R. Kliorienę.

Kiekvieno vadovo registracijos anketoje parašytos ir choro atstovo koordinatės, su kuriuo būtų galima palaikyti ryšius dėl informacijos spaudai, žiniasklaidai, šventės leidinio ruošimui ir kt. Ir štai pasidžiaukime ir susipažinkime su pirmuoju choru, pirmąją grupę „Sodžius“, apie kurią trumpą aprašymą atsiuntė grupės vadovė-chorvedė **Raimonda Jalinskienė**.

Mūsų grupė susikūrė prieš 4 metus prie St. Andrews parapijos, New Britain, CT. Į bažnyčią sekmadieniais susirinkdavo nemaža grupė jaunimo, taigi, Romo Butrimo paskatinti (tuo metu jis buvo Lietuvių bendruomenės pirmininkas), mes sukūrėme grupę „Sodžius“. Pirmos repetacijos buvo R. Butrimo namuose. Dauguma ansamblio narių neseniai atvykę iš Lietuvos, iš visų Lietuvos regionų – tai lietuvišką dainą mylintis jaunimas. Dauguma dainininkų turi muzikinį išsilavinimą ir yra sėkmingai dainavę Lietuvoje gerai žinomuose ansambliuose. Repertuarui renkames lietuvių liaudies dainas iš visų Lietuvos kraštų, o taip pat atliekame ir Lietuvos kompozitorių originalias bei harmonizuotas dainas. Ansambliui akordeonu pritaria R. Butrimas, kuris New York turėjo savo grupę. Mes taip pat grojame skudučiais.

Kolektyvas daug koncertuoja, atlikdamas kiekvieno lietuvių širdžiai mielas dainas, ne tik Connecticut, bet ir aplinkines valstijose. Lietuvių liaudies dainos bei sutartinės sekmadieniais skamba St. Andrews parapijos salėje prieš lietuviškas Mišias. Ten mes repetuojame. Mūsų kolektyvas priklauso St. Andrews parapijai, bet mes nesame parapijos choras. Mūsų bažnyčios choras irgi užsiregistravo į dainų šventę. Aš esu grupės „Sodžius“ vadovė, baigusi Lietuvos Muzikos akademijos Klaipėdos fakultetų muzikos mokytojos-chorvedės specialybę. Penkerius metus dirbau Vilniaus M. Daukšos mokykloje“.

Meno vadovė Rita Kliorienė labai džiaugiasi, kad chorai registruojasi šventei, nelaukdami vasaros ar rudens. Juo anksčiau žinosime dalyvių skaičių, tuo geriau galėsime pasiskaiciuoti, kiek šventės repertuaro knygų paruošti chorvedžiams, kaip planuoti visą šventę.

Štai verti pagyrimo chorai, užsiregistravę iki balandžio 1 dienos:

„Daina“ iš Jupiter, FL, vadovė Renata Armalaitė;

„Rambynas“ iš Omaha, Nebraska, vadovas Algimantas Totilas;

„Exultate“ iš Cleveland, OH, vadovė Rita Kliorienė.

„Laisvė“ iš Lawrenceville, NJ, vadovė Ilona Babinskienė; Vaikų choras „Atžalynas“

(įsisteigė kaip Philadelphijos „Laisvės“ choristų vaikučių choras), vadovė Raimonda Rukšienė;

Detroito LB mišrus choras, iš Harford Canton, MI, vadovas Rimas Kasputis;

Palaimintojo Jurgio Matulaičio misijos vaikų choras „Vyturys“ iš Chicago, IL, vadovas Darius Polikaitis;

St. Andrews parapijos choras, iš New Britain, CT, vadovė Geraldine Ganzer-Siniūtė;

„Putinas“ iš Rochester, NY, vadovas Raimundas Obalis;

„Lietuvos Vyčiai“ iš Čikagos, IL, vadovas Faustas Strolia;

Lietuvių meno ansamblis „Dainava“, turintis per 60 choristų, iš Čikagos, IL, vadovas Darius Polikaitis.

Tai pirmieji chorai ir jų vadovai, iškelta galva ir suderinto mis balso stygomis laukia tolesnių organizacinio komiteto ir meno vadovės nurodymų. Č vadovė R. Kliorienė irgi įgaudama vis didesnę pagreitį kviečia visus apsilankyti internetinėje svetainėje www.dainusvente.org, kurioje jau yra 18 repertuaro dainų. Ją galima kiekvienam išsispausdinti, arba net atsisiųsti (download) ir nusikopijuoti savo diskeliu. Šilčiau pradėju šviesti pavasario saulutei paukšteliams pragyduš žemele budinimo giesme, nieko nelaukiami registruokimės, kad ir mes, po 15 metų tylos, prikeltume dainų švenčių garsus.

